

آموزش و پرورش در بلغارستان

قسمت اول

آموزش در مدارس بلغارستان بر مبنای سنت‌ها و دستاوردهای معقول صورت می‌پذیرد که با نیازهای جامعه صنعتی امروزی قابل انطباق است. شبکه گسترده‌ای از آموزش و پرورش فراهم شده است که می‌تواند تمامی کودکان مستعد آموزش الزامی را (تا سقف ۱۶ سال) در مدارس عمومی، حرفه‌ای، تخصصی، خصوصی و شبانه بپذیرد. مؤسسات آموزش عالی در سطح دانشگاه و پایین‌تر از دانشگاه (کالج) امکانات و فرصت‌های لازم را برای ادامه تحصیلات از طریق مطالعه منظم، مرتبط و یا از راه دور و از طریق اشکال گوناگون آموزش پیوسته فراهم می‌کنند. مجموعه مدارس عمومی بر اثر شکل‌گیری مدارس جدید، تعطیلی مدارس قدیمی و دگرگونی‌های دیگر به طور قابل ملاحظه‌ای دچار تغییر و تحول شدند. در ساختار نظام آموزشی بلغارستان آموزش ابتدایی خود از دو مقطع تشکیل شده است: آموزش مقدماتی از یک تا چهار و آموزش پیش متوسطه از پنج تا هفت کودکان دبستانی که با موفقیت مقطع اول آموزش دبستانی را به پایان برسانند به کسب مدرک پایان مقطع چهارم نائل می‌شوند. پایان آموزش دبستان از طریق گواهی‌نامه نهایی آموزش دبستان در پایان مقطع هشتم گواهی و تأیید می‌شود. آموزش متوسطه چهار یا پنج سال بعد از پایان دوره آموزش مقدماتی به طول می‌انجامد و در سه نوع مدرسه ارائه می‌شود. مدارس (متوسطه عمومی) و مدارس فنی و حرفه‌ای که تحصیلات منتج به دریافت دیپلم Za Sredno Obrazovanie در مدارس متوسطه عمومی و دیپلم Obrazovanie ZA Sredno Spetzialno در مدارس متوسطه فنی می‌شود. مؤسسات متوسطه تکمیلی از استقلال آکادمیک برخوردار هستند و در سال ۱۹۹۵، مجلس ملی پنج مؤسسه آموزش دانشگاهی جدید را به تصویب و تأیید رساند. آموزش متوسطه تکمیلی غیردانشگاهی عموماً برای یک دوره سه ساله پس از پایان آموزش متوسطه آغاز می‌شود و به دریافت مدرک تخصصی رشته‌های مختلف منتهی می‌شود. پایان تحصیلات منوط به قبولی در امتحان دولتی است.

در آموزش دوره پیش از دانشگاه، طول دوره آموزش اجباری و سن ورود به دوره هفت سالگی و سن پایان دوره هیجده سالگی است.

در دوره مقدماتی آموزش ابتدایی بسته به نوع مدرسه‌ای که این آموزش را ارائه می‌دهد یعنی در دبستان مقدماتی (از یک تا چهار) طول دوره آموزشی چهار سال و مقطع سنی هفت سالگی تا ده سالگی است. در دوره مقدماتی متوسطه در مدرسه متوسطه (از پنج تا هشتم) طول دوره آموزش چهار سال و مقطع سنی ده سالگی تا چهارده سالگی را شامل می‌شود. گواهی‌نامه آن گواهی‌نامه پایان آموزش ابتدایی است.

در دوره متوسطه عمومی نوع مدرسه‌ای که این آموزش را ارائه می‌دهد مدرسه متوسطه عمومی (از نهم تا سیزدهم) است و طول دوره آموزش در آن چهار سال، مقطع سنی چهارده سالگی تا هیجده سالگی است. گواهی‌نامه یا دیپلم اعطایی نیز دیپلم آموزش متوسطه است.

در دوره متوسطه تخصصی نوع مدرسه‌ای که این آموزش را ارائه می‌دهد مدارس فنی و فنی‌حرفه‌ای (از VLLL یا IX تا XII)، طول دوره آموزش سه سال و مقطع سنی پانزده سالگی تا هیجده سالگی و گواهی‌نامه یا مدرک اعطایی دیپلم آموزش متوسطه تخصصی است.

در دوره فنی و حرفه‌ای نوع مدرسه آموزش‌دهنده این مقطع مدرسه حرفه‌ای با طول دوره آموزش دو سال، مقطع سنی هیجده تا بیست سالگی گواهی‌نامه اعطایی گواهی‌نامه صلاحیت حرفه‌ای است.

آموزش و پرورش در بلغارستان در تمامی مقاطع رایگان است و از طریق دولت به واسطه وزارت آموزش و پرورش و علوم پشتیبانی می‌شود. آموزش برای کودکان هفت تا ۱۶ سال اجباری است.

نظام آموزشی بلغارستان از قواعد اروپا پیروی می‌کند. انواع اصلی مدارس متوسطه در کشور به قرار زیر است:

*مدارس آموزش عمومی، فنی و حرفه‌ای، مدارس آموزش زبان و مدارس خارجی.

*مدارس خصوصی نیز تأسیس شده‌اند و این مدارس شروع به رقابت با مدارس دولتی کرده‌اند.

بیش از ۷۰٪ مؤسسات آموزشی در بلغارستان مقاطع و مدارک لیسانس و فوق‌لیسانس را ارائه می‌دهند. سال تحصیلی دانشگاه‌های بلغارستان از اول اکتبر شروع و تا نیم سال تحصیلی پاییز و بهار ادامه می‌یابد. برنامه تحصیلی تمام وقت، پنج سال تحصیلی یا ده ترم به طول می‌انجامد، سال آکادمیک ۳۰ هفته به طول می‌انجامد. معمولاً آموزش دانشگاهی به طور رسمی به کنفرانس‌ها، سمینارها و آموزش عملی تقسیم‌بندی می‌شود، با این وجود قابلیت تغییرپذیری در حد عالی وجود دارد. برگزاری سمینارها و جلسات آموزش عملی اجباری است. مدت آموزش بسته به رشته تحصیلی به طور متوسط ۱۲ ساعت در هفته است. معمولاً کلاس‌ها در هفته یکبار و به مدت ۷۵ دقیقه برگزار می‌شوند، بعضی از کلاس‌ها در دو دوره ۷۵ دقیقه‌ای برگزار می‌شود. دانشجویان بلغاری پس از امتحانات سنجش صلاحیت در تعدادی از مراکز دولتی با تعهد خدمتی پذیرفته می‌شوند. هر امتحان کاملاً رقابتی است و پذیرفته‌شدگان از پرداخت شهریه آموزشی

معاف می‌شوند. کسانی که در این امتحان پذیرفته نمی‌شوند، برای مراکز دولتی دیگر به رقابت می‌پردازند با این استثناء که شهریه آموزشی‌شان یا به صورت انفرادی یا با گرفتن بورسیه تحصیلی یا وام خودشان پرداخت می‌شود. امتحان کتبی سنجش صلاحیت هر ساله طبق تاریخی که از قبل اعلام می‌شود، برگزار شده و بعد از هر نیم سال تحصیلی از دانشجویان (مطابق با برنامه آموزشی مورد نظر) امتحان به عمل می‌آید. دوره برگزاری امتحان سه تا چهار هفته است. بسیاری از دانشجویان دانشگاه به تدریس و آموزش علاقه‌مند هستند. مدارس متوسطه تخصصی بلغارستان دانش‌آموختگان بسیار فرهیخته هیجده یا نوزده ساله را پرورش می‌دهد. بسته به برنامه آموزشی و تحصیلی از دانشجویان امتحان تعیین صلاحیت (کتبی یا شفاهی)، امتحان ردی و قبولی به عمل می‌آید. در این کشور از یک نظام تعیین نمره شش نمره‌ای استفاده می‌شود که نمره شش بالاترین نمره و نمره دو پایین‌ترین نمره است.

آموزش پیش‌دبستانی

آموزش و پرورش پیش‌دبستانی در جمهوری بلغارستان تاریخی یکصد و بیست ساله دارد. این نوع آموزش با بهره‌وری از سنت‌های اروپایی و شاخصه‌های ویژه ملی بلغارستان توسعه پیدا کرد و در اوایل سال ۱۸۹۱، هنگام آغاز آموزش و پرورش الزامی در کودکانها تحت مقررات بلغارستان در آمد. در سال ۱۹۳۴، نخستین مصوبه قانونی، یعنی فرمان تاسیس آموزش پیش‌دبستانی تصویب شد. این مصوبه آموزش پیش‌دبستانی را به عنوان مرتبه‌ای از آموزش ابتدایی دانست و مرکز سه گانه‌ای را برای آموزش کودکان را مقرر کرد. مصوبه آموزش و پرورش همگانی سال ۱۹۹۱ تاسیس گروه‌ها و کلاس‌های آمادگی را برای بهبود آمادگی کودک برای ورود به مدرسه مفید و ضروری دانست. به موجب مصوبه آموزش و پرورش همگانی سال ۱۹۹۱ و اصلاحیه قانون آموزش و پرورش همگانی سال ۱۹۹۸ کودکانها مکان‌هایی هستند که کودکان می‌توانند. از سه سالگی تا بدو ورود به مدرسه در آن ثبت نام کنند. (سن رسمی ورود به مدرسه هفت سالگی است) کودکانها می‌توانند از نوع دولتی، تحت نظر شهرداری‌ها و یا خصوصی باشند. ورود کودکان به کودکانها منوط به خواست و تصمیم والدین یا پرستارانشان است و عملاً کودکان دو و نیم ساله نیز در کودکانها پذیرفته می‌شوند. برای کودکان کم سن و سال تر، مهدکودک‌هایی تاسیس می‌شود. تا تربیت و آموزش آنها را زیر نظر بگیرند. نوع مهدکودکی که زیر نظر شهرداری که با بودجه شهرداری‌ها اداره می‌شود، نوع غالب آن است و تا ۹۵ درصد را در بر می‌گیرد. آموزش پیش‌دبستانی ماهیتی اجتماعی دارد و برای تمامی کودکان گروه سنی ذکر شده در نظر گرفته شده است. برای کودکان فقیر و ایتم مدارس شبانه روزی و برای کودکان معلول جسمی یا عقب‌مانده ذهنی کودکانها ویژه‌ای دایر شده است. کودکانها خصوصی با دستور وزیر آموزش و علوم و تقاضای شهروندان بلغاری یا نهادهای حقوقی دایر می‌شود. ولی با بودجه ملی حمایت نمی‌شود. هم‌اکنون، اغلب کودکانها خصوصی در بلغارستان طبق برنامه‌های آموزشی فعالیت می‌کنند. که توسط وزارت آموزش و علوم تصویب می‌شود. در کودکانها دولتی والدین طبق نرخ‌های تعیین شده از سوی شورای شهر شهریه پرداخت می‌کنند. این نرخ‌ها بر مبنای مصوبه مالیات‌ها و شهریه‌های محلی تعیین می‌شود. آماده‌سازی کودکان برای مدرسه در کودکان یا کلاس‌های آمادگی صورت می‌گیرد.

از آموزش پیش‌دبستانی به عنوان نخستین مقطع نظام تحصیلی یاد می‌شود که پاسخگویی نیازهای آموزشی کودکان سه تا هفت سال است. بیشتر کودکانها (Gradina Detska) از طریق شهرداری‌ها تأسیس و اداره می‌شوند. شهریه ثبت نام که به‌طور چشمگیری برای خانواده‌های کم درآمد کاهش یافته است، باید پرداخت شود.

جهت‌گیری و اهداف آموزشی

کودکستانها می‌توانند شرایط لازم را برای رشد و افزایش توانایی‌های کودک و آمادگی او برای مدرسه را فراهم کنند. برای دوره‌های خاص زمانی، تأکید بر موضوعات مختلف اعمال می‌شود، اما تنها هدف کودکانها ایجاد شرایط مطلوب برای تربیت و آموزش کودک است. اهداف آموزش پیش‌دبستانی، بر اساس اهداف آموزش عمومی متغیر است.

بنابراین، در ارتباط با گرایش به سمت و جنبه انسانی بخشیدن به آموزش و پرورش و دموکراتیک کردن آن بر جستجوی اشکال جدید ارتباط با کودک و همچنین برقراری روابط متقابل عاطفی میان معلم و کودک تأکید می‌شود. تغییرات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در جامعه بلغارستان همچنین باعث تشدید تغییراتی در محتوای آموزشی برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی شد. الگوی تعامل تعلیمی، تربیتی و شخصیت، محور پس از تغییرات فوق اولویت یافت. فعالیت آموزشی کودکانها تحت تاثیر این‌ایده است. که آموزش و پرورش را باید به سمت کودک محوری و ویژگی‌های خاص او در راه رشد و توسعه اجتماع هدایت کنیم. آموزش پیش‌دبستانی هدفش قرار دادن تدریجی کودک در مواجهه با جهان پیرامون و مسائل مربوط به بزرگسالان از طریق انواع فعالیت‌ها، است تا کودک بتواند ارزش‌های انسانی جهان شمول را بیاموزد و خود را

برای ابراز وجود مهیا کند. کودک در محور روند آموزشی قرار داشته و در عین حال بر استقلال و احترام کودک تأکید می‌شود. یکی دیگر از اهداف آموزش پیش دبستانی آماده کردن کودک برای مدرسه است. در این رابطه بر فنون تشخیص میزان آمادگی کودک برای ورود به مدرسه و برخورداری از فرصت‌های برابر برای نیل به آموزش موفقیت‌آمیز تأکید و توجه ویژه‌ای شده است. اولویت‌ها تنها اختصاص به دانش ویژه‌ای که به کودک در کودکان‌ها ارائه می‌شود ندارد بلکه به مهارت‌ها و عادات خاصی که سبب هماهنگی و سازگاری کودک با جهان جدید و مطالعات نوین می‌شود هم توجه و عنایتی قابل ملاحظه صورت می‌گیرد. آموزش پیش دبستانی در کودکان‌های شبانه‌روزی، بهداشتی، خاص و نیم روزی و انواع مؤسسات آمادگی برای مدرسه به اهداف و وظایفش دست پیدا می‌کند. نظام آموزش پیش دبستانی بلغارستان به حد وفور تجهیزات لازم در اختیار دارد و می‌تواند ثبت‌نام کودکان را تا صد در صد در مراکز شبانه روزی انجام دهد. آموزش پیش دبستانی، کودکان سه تا هفت سال را در بر می‌گیرد. حضور و شرکت در کودکان‌ها را زیرپوشش قرار می‌دهد، بخش خصوصی حضور چشمگیری در این زمینه ندارد ولی درصد افزایش و گسترش فعالیت خود در این زمینه می‌باشد.

معضلات آموزشی

مسائل اجتماعی - اقتصادی بلغارستان، تأثیری نامطلوب بر ثبت‌نام کودکان در مؤسسات پیش دبستانی می‌گذارد. رشد منفی جمعیت همراه با مسایل اجتماعی - اقتصادی عواملی هستند که باعث کاهش ثبت نام کودکان در کودکان‌ها می‌شوند. بیشترین میزان ثبت نام از کودکان در کودکان‌های شبانه روزی انجام می‌شود. در سال ۱۹۹۰، کودکان‌های شبانه روزی ۴۵۷۹ واحد از کل ۴۵۹۰ مؤسسات مربوط به کودکان را شامل می‌شد. تعداد کودکان‌های شبانه روزی طی دوره گزارش شده کاهش یافت و در سال ۱۹۹۰ به ۲۴۴۱ واحد از کل ۳۳۸۱ کودکان رسید. بخش عظیمی از کودکان‌های بهداشتی که کودکان گرفتار مشکلات جسمی در آنها تحت آموزش قرار می‌گرفتند، بسته شدند و از تعداد ۵۶۷ واحد در سال ۱۹۹۰ تنها یازده واحد در سال ۱۹۹۸ باقی ماند.

منبع: روزنامه اطلاعات ۸۸/۶/۱۸